

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 07-431 групи
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійної програми «Психологія»
Козаченко Анна Валентинівна
Керівник: к.психол.н., доцентка
Вікторія КАЗІБЕКОВА
Рецензент: к.психол.н., доцентка
Олена КАЗАННІКОВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти вивчення емоційного інтелекту майбутніх психологів	
1.1 Сутність поняття емоційного інтелекту в психологічній науці.....	6
1.2 Розвиток емоційного інтелекту майбутніх психологів.....	13
РОЗДІЛ 2. Емпіричне дослідження емоційного інтелекту майбутніх психологів	
2.1. Організація та методи дослідження.....	17
2.2. Результати дослідження.....	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27
Додаток А Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	31

Вступ

Актуальність дослідження обумовлена постійними змінами в способах комунікації людини. За останні кілька років умови для міжособистісного спілкування зазнають великих змін. Емоційний інтелект є важливою стороною когнітивних здібностей людини. У зв'язку зі змінами способів міжособистісного спілкування, змінюється і емоційна складова людського контакту. У представленій роботі, розглядаються компетенції, що забезпечують ефективність в міжособистісних комунікаціях і професійній діяльності у представників психологічних професій. При цьому, спостерігається недостатня вивченість цього феномена, з точки зору детермінант його розвитку і включеності в профіль кожної професійної групи.

На сучасному етапі розвитку суспільства зростають вимоги до якості підготовки фахівців і рівнем сформованості їх професійно-значущих характеристик, які в значній мірі закладаються на етапі професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Професійна успішність особистості, безумовно, пов'язана зі знаннями, вміннями, навичками і здатністю мислити загалом, тобто з рівнем загального інтелекту. Але в більшості випадків для ефективної взаємодії з оточуючими високого рівня загального інтелекту виявляється недостатньо. Ідея емоційного інтелекту стала наслідком розвитку уявлень про інтелект соціальному, основною причиною для виділення якого як самостійної здатності або риси послужило часте невідповідність рівня загального інтелекту та успішності особистості у взаємодії із соціальним середовищем.

Професія психолога відрізняється наявністю у людини певних особистісних якостей, які сприяють досягненню найбільших результатів спочатку в процесі навчання, а потім – в професійній діяльності. Для психолога вкрай важливо вміти спілкуватися з людьми, розуміти їх, а також розуміти і управляти власними емоціями. Важливість нашого дослідження в

подальшому допоможе вивчення емоційного інтелекту. Теоретико-методологічна основа дослідження представлена роботами, присвяченими дослідженню емоційного інтелекту як феномена сучасної психології (Андрєєва І.М., Білоконь О.В., Гоулман Д., Люсин Д.В., Ушаков Д.В.). Дослідження, присвячені віковим особливостям людини (Виготський Л.С., Зеер Е.Ф., Крайг Г., Кон І.С., Реан А., Сапогова Е.Е. .. Іванова Є.С.). Роботи в області алекситимії (Семенова Н.Д.) і міжособистісного спілкування (Погольша В.М., Казарінова Н.В., Спасібенко С.Г., Куніцина В.М.) Також, ми використовували роботи таких авторів, як Гарднер Г., Ізард К.Е., Кравцов Г.Г., Леонтєв А.Н., Гіппенрейтер Ю.Б., Рейковсуї Я., Стенберг Р., Столяренко Л.Д., Тхостов А.Ш., Холмогорова А.Б., Якобсон П.М. і Яковлева Є.Л.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у визначенні особливостей емоційного інтелекту майбутніх психологів.

Мета зумовила вирішення наступних **завдань**:

- теоретично обґрунтувати особливості емоційного інтелекту в психологічній парадигмі.
- дослідити емоційний інтелект майбутніх психологів.

Об'єкт дослідження – емоційний інтелект в психологічній парадигмі.

Предмет дослідження – особливості емоційного інтелекту майбутніх психологів.

Наукову основу дослідження становлять висновки й положення вітчизняних та зарубіжних науковців із досліджуваної проблеми; ідеї сучасних концепцій психологічних технологій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження обговорювались на засіданні кафедри (протокол № 4 від 09 квітня 2021 р.).

Практичне значення. Матеріали та результати дослідження можуть використовуватись на лекціях в закладах вищої освіти, для написання рефератів та курсових робіт.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження і містить вступ, два розділи (теоретичний та емпіричний), висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

1.1. Сутність поняття емоційного інтелекту в психологічній науці

Термін «емоційний інтелект» з'явився в зарубіжній психології в кінці ХХ ст. Спочатку під «емоційним інтелектом» розуміли здатності перетворювати інформаційний зміст емоцій, означати зміст емоцій, їх зв'язки однієї з одною, використовувати емоційну інформацію як основу мислення і вибору рішення. За останні 14 років закордонними і вітчизняними психологами було проведено безліч досліджень з метою проаналізувати і доопрацювати визначення емоційного інтелекту, створити найбільш повну модель даного конструкту, а також вивчити можливості застосування компонентів емоційного інтелекту при створенні різних профілактичних, корекційних, реабілітаційних програм.

У сучасному суспільстві проблема компетентності в розумінні й вираженні емоцій стоїть досить гостро, оскільки культ раціонального ставлення до життя набуває все більше число прихильників, що, в принципі, суперечить психофізіологічних і соціальних особливостей і потреб людини. Багато дослідників підкреслювали соціальний зміст емоцій, відзначаючи, що суспільство, що піклується про вдосконалення розуму, припускається помилки, бо людина більше особистість в тому, як вона відчуває, ніж як вона мислить. Дійсно, культ раціональності і високий освітній ценз не зможуть сприяти розвитку гуманістичного світогляду та емоційної культури людини. Відомо, що заборона на емоції веде до їх витіснення зі свідомості; в свою чергу неможливість психологічно переробити емоції може породжувати різноманітні негативні наслідки, починаючи від психосоматичних розладів і закінчуючи девіантною і делінквентною поведінкою, оскільки емоційні проблеми з особливою силою виявляються у людей зі зниженим рівнем

самоконтролю [27]. Вирішенню згаданих вище проблем могла б сприяти цілеспрямована робота з розвитку в індивіда «емоційної мудрості», тобто тієї здатності, яка спочатку в сучасних зарубіжних, а потім і в вітчизняних дослідженнях була названа емоційним інтелектом [1-5; 15; 17; 18; 28-34].

Саме поєднання понять «інтелект» і «емоції» викликало багато суперечок і дискусій в науковому співтоваристві. На думку деяких авторів, по-перше, «інтелект» в даному випадку є недоречною, що вводить в оману метафорою, яку слід замінити терміном «компетентність», а по-друге, інтелект визначається як здатність, але «ніяких скільки-небудь унікальних здібностей, пов'язаних з емоціями, не існує» [26, с. 82].

Класичне уявлення про інтелект запропонував Д. Векслер, який визначав його як глобальну здатність індивіда діяти цілеспрямовано, мислити раціонально і ефективно спілкуватися з оточенням. Як бачимо, дане визначення підступно включає в себе не тільки раціональні здібності, а й соціальні, комунікативні навички. На жаль, дана група факторів не привернула належної уваги, на відміну від раціональної складової, що і вплинуло на розвиток уявлень про інтелект як про такий собі конструкт, що відповідає за рішення математичних та логічних задач [24].

До однієї з сучасних концепцій інтелекту відноситься модель «множинного інтелекту» Х. Гарднера. Модель Х. Гарднера включає в себе сім основних підвидів (форм) інтелекту, в число яких, поряд з традиційними вербальним і логіко-математичними, входить просторовий, музичний, тілесно-кінестетичний, міжособистісний (interpersonal) і внутрішньоособистісний (intrapersonal) інтелект [30]. Дана концепція стала основою для створення Дж. Мейер, П. Селовейем і Д. Карузо поняття і, в подальшому, першої моделі емоційного інтелекту [34].

Перший варіант моделі запропонували у 1990 р. Автори визначили «емоційний інтелект» як здатність ідентифікувати власні емоції і емоції оточуючих і використовувати цю інформацію для прийняття рішень. «Емоційний інтелект» був конструкт, що складається з здібностей:

- 1) до ідентифікації і вираженню емоцій;
- 2) регуляції емоцій;
- 3) застосування емоційної інформації у процесах мислення і в діяльності.

Кожен тип здібностей, на думку авторів, складається з ряду компонентів. Здатність до ідентифікації і зовнішнього вираження емоцій ділиться на два компоненти, один з яких орієнтований на свої емоції, а інший – на чужі. До першого компоненту входять вербальний і невербальний субкомпоненти, а до другого – субкомпоненти невербального сприйняття і емпатії. Здатність до регуляції емоцій складається з двох компонентів: регуляції своїх емоцій і регуляції чужих емоцій. Здатність до використання емоцій в мисленні і діяльності включає в себе компоненти: гнучкого планування, творчого мислення і мотивації. Пізніше П. Селовей і Дж. Мейер допрацювали запропоновану модель. Вдосконалений варіант ґрунтувався на тому, що емоції несуть в собі інформацію про зв'язки людини з предметами або з іншими людьми. Інакше кажучи, емоції дають людині уявлення щодо характеру цих зв'язків. Зміна таких зв'язків з іншими людьми чи предметами призводить до зміни емоцій, пережитих з цього приводу.

Виходячи з описаного, «емоційний інтелект» розуміється як здатність переробляти інформацію, що міститься в емоціях, визначати значення емоцій, їх зв'язки один з одним, використовувати емоційну інформацію в якості основи для мислення і прийняття рішень [33, с.15].

П. Селовей і Дж. Мейер виділили чотири компоненти, які складають структуру емоційного інтелекту. Ці компоненти вибудовуються в ієрархію, рівні котрої, на думку авторів, привласнюються в онтогенезі послідовно.

Ідентифікація емоцій. Передбачає низку пов'язаних між собою здібностей, наприклад, сприйняття емоцій (здатність відзначати саму наявність емоцій), їх ідентифікація, адекватне зовнішнє вираження, диференціація справжніх емоцій від їх імітації.

Залучення емоцій для підвищення ефективності процесів мислення і діяльності. Включає здатність застосовувати емоції з метою спрямування уваги на важливі життєві події, стимулювати емоції, що сприяють розв'язанню завдань (наприклад, спрямовувати гарний настрій на генерування творчих ідей), використовувати зміни настрою як засобу аналізу різних аспектів певної проблеми.

Розуміння емоцій. Здатність правильно розуміти комплекси емоцій, зв'язки між ними, переходи від однієї емоції до іншої, причини виникнення емоцій, також вербальну інформацію про емоції.

Управління емоціями. Здатність контролювати власні емоції, регулювання інтенсивності негативних емоцій, усвідомлення власних емоцій, зокрема і неприємних, здатність розв'язувати емоційно навантажені проблеми без пригнічення пов'язаних з ними негативних емоцій, що сприятиме особистісному зростанню і покращенню міжособистісних відносин.

У 1990-і рр. з'являються вже інші моделі, які представляють трохи інший погляд на емоційний інтелект. Серед таких найбільш відомими моделі Д. Гоулмена і Р. Барон. Д. Гоулмен заснував свою модель на ранніх уявленнях П. Селовея і Дж. Мейєра, але додав до виділених ними компонентів ще кілька нових, зокрема ентузіазм, наполегливість і соціальні навички. Тим самим він поєднав когнітивні здібності, що входили в модель П. Селовея і Дж. Мейєра, з особистісними характеристиками. Модель Р. Барона передбачає дуже широке трактування поняття «емоційний інтелект». Автор визначає «емоційний інтелект» як сукупність когнітивних здібностей, знань і компетентностей, що створюють людині можливості для ефективної життєдіяльності [31].

Р. Бар-Он виокремив п'ять сфер компетентності, які можна ототожнити з п'ятьма компонентами емоційного інтелекту. Кожен з них складається з декількох субкомпонентів:

- пізнання себе – усвідомлення своїх емоцій, впевненість в собі, самоповага, самоактуалізація, незалежність;
- навички міжособистісного спілкування – емпатія, міжособистісні взаємини, соціальна відповідальність;
- здатність до адаптації – рішення проблем, зв'язок з реальністю, гнучкість;
- управління стресовими ситуаціями – стійкість до стресу, контроль за імпульсивністю;
- переважний настрій – щастя, оптимізм.

. Модель П. Селовея і Дж. Мейера, що виникла першої, включала в себе тільки когнітивні здібності, пов'язані з переробкою емоційної інформації. Потім визначився зрушення в трактуванні поняття в бік посилення ролі особистісних характеристик. Крайнім вираженням цієї тенденції можна вважати модель Р. Бар-Она, який взагалі відмовляється відносити емоційний інтелект до когнітивним здібностям. Правомірність такого підходу викликає сумніви, так як поняття «емоційний інтелект» стає повністю метафоричним.

Під «інтелектом» в психології розуміється (про який би його вигляді не йшлося, і яких би теоретичних позицій дотримувався той чи інший автор) деяка когнітивна характеристика, пов'язана з переробкою інформації. Коли «емоційний інтелект» трактувати як винятково особистісну характеристику, то стає необгрунтованим саме використання терміна «інтелект». Різноманітність з'явилися в останнє десятиліття моделей емоційного інтелекту викликало необхідність їх класифікації. Найбільшою мірою заслуговують на увагу два спроби такого роду.

Дж. Мейер, Д. Карузо і П. Селовея запропонували розрізняти моделі здібностей і змішані моделі. До першого типу відносяться їх власна модель, що трактує емоційний інтелект як когнітивну здатність, а до другого типу – моделі, що тлумачать емоційний інтелект як поєднання когнітивних здібностей і особистісних характеристик. К.В. Петрідес і Е. Фернхем провели дещо інше розрізнення, яке вони вважають більш широким: емоційний

інтелект як здатність (вони називають його ability EI або information processing EI) і емоційний інтелект як риса (trait EI). Вони стверджують, що характер моделі визначається не стільки теорією, скільки використовуваними методами вимірювання конструкту. Розглядаючи емоційний інтелект як межу, повинні пов'язувати його з оцінкою стійкості поведінки в різних ситуаціях, тому для його вимірювання слід застосовувати опитувальники. Якщо досліджуємо емоційний інтелект з точки зору здатності, то даний підхід відноситься до традиційної психології інтелекту і для його обчислення найбільш адекватні завдання, подібні завданням інтелектуальних тестів, в цих випадках слід застосовувати також проектні завдання [16].

У вітчизняній психології ключові ідеї, що сприяють становленню поняття «емоційний інтелект», представлені в роботах Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, А. Н. Леонтьєва [7; 10; 14; 20; 21]. Л.С. Виготський прийшов до висновку про існування динамічної смислової системи, що представляє собою єдність афективних та інтелектуальних процесів: «Як відомо, відрив інтелектуального боку нашої свідомості від його афективної, вольової сторони представляє один з основних і корінних пороків всієї традиційної психології», – писав він. «Мислення при цьому неминуче перетворюється в автономне протягом себе мислячих думок, воно відривається від всієї повноти живого життя ...» [10, с.70-78]. Єдність афекту і інтелекту, на думку Л.С. Виготського, проявляється, по-перше, у взаємозв'язку і взаємовпливі цих сторін психіки на всіх етапах розвитку, по-друге, в тому, що цей зв'язок є динамічною, причому будь-якої ступені в розвитку мислення відповідає своя ступінь в розвитку афекту.

С.Л. Рубінштейн, розвиваючи ідеї Л.С. Виготського, виділив, що мислення вже само собою є єдністю емоційного та раціонального [19; 20]. Однак описані ідеї Л.С. Виготського на сучасному етапі розвитку психології не отримали належного розвитку [23]. Підтвердженням цього є слова Д.Б. Ельконіна про те, що до теперішнього часу істотним недоліком розгляду психічного розвитку дитини є розрив між процесами розумового розвитку та

розвитку особистості (в тому числі і емоційного) [18]. А також думка Е.Л. Яковлевої, яка стверджувала, що усвідомлення власної індивідуальності є не що інше як розуміння власних емоційних реакцій і станів, що вказують на індивідуальне ставлення до подій [27].

Сучасні дослідження емоційного інтелекту представлені в роботах І.М. Андрєєвої, Д.В. Ушакова, Д.В. Люсіна, С.П. Дерев'янка, О.А. Гулевич, В.В. Овсяннікова, Е.А. Сергієнко, Т.А. Сисоєвої, О.В. Білоконь і багатьох інших [16]. І.М. Андрєєва показує, що рівень розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці взаємопов'язаний з індивідуальними проявами самоактуалізації. Також цей автор відзначає, що високорозвинений внутрішньо-особистісний емоційний інтелект сприяє природності емоційних проявів і позитивному самоставленню, які, в свою чергу, дають можливість встановлювати глибокі й тісні взаємини з іншими людьми [6]. Д.В. Ушаков вказує на те, що при проведенні дослідження емоційного інтелекту слід використовувати не опитувальники, які лише затуманюють вимірювані конструкти, а тести, що оцінюють переробку емоційної інформації в реальному часі [25].

На думку Д.В. Люсіна, здатність до розуміння емоцій і управління ними дуже тісно поєднанні із загальною спрямованістю особистості на емоційну сферу, з інтересом до внутрішнього світу людей (в тому числі і до свого власного), схильністю до психологічного аналізу поведінки, з цінностями, що приписуються емоційними переживаннями. Тому «емоційний інтелект» можна уявити як конструкт, який має подвійну природу і пов'язаний, з одного боку, з когнітивними здібностями, а з іншого – з особистісними характеристиками.

Отже, «емоційний інтелект» – це психічна властивість, що формується в ході життя людини під впливом ряду факторів, які зумовлюють його рівень і специфічні індивідуальні особливості [13]. Можна вказати на три групи таких чинників: когнітивні здібності (швидкість і точність переробки емоційної інформації); уявлення про емоції (як про цінності, як про важливе

джерело знань); особливості емоційності (емоційна стійкість, емоційна чутливість і ін.). Модель, запропонована Д.В. Люсин, принципово відрізняється від змішаних моделей тим, що в конструкт не вводяться особистісні характеристики, які є корелятами здатності до розуміння і управління емоціями.

Набудуть лише особистісні характеристики, які більш-менш прямо впливають на рівень і індивідуальні особливості емоційного інтелекту. Видається також можливим ототожнити цю модель з трактуванням емоційного інтелекту як риси. Для вимірювання запропонованого конструкту можуть використовуватися завдання, характерні для інтелектуальних тестів, і опитувальники. Для вимірювання емоційного інтелекту більше підходять опитувальники, оскільки сумнівно, що внутрішній рефлексивний досвід людини можна оцінити за допомогою завдань, що мають правильні і неправильні відповіді. При вимірі міжособистісного емоційного інтелекту використання завдань більш доречно, хоча при цьому виникають складні методичні питання, пов'язані з визначенням правильних і неправильних відповідей [15]. Подальший розвиток концепції емоційного інтелекту має сприяти розумінню і детального розгляду таких науково-практичних проблем, як профілактика, корекція і реабілітація девіантної поведінки, емоційного вигорання, розвиток творчих здібностей, соціалізації особистості, підвищення стресостійкості і рівня життя індивіда в цілому.

1.2. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх психологів

Вивченням професійної підготовки психологів займалися багато вітчизняних авторів. Серед основних професійно важливих якостей особистості психолога вони виділяють: комунікативну компетентність, інтерес і повагу до іншої людини, емпатію, тактовність, вихованість, інтуїцію (С. Максименко [6], Є. Романова [12] та ін.) і ряд інших якостей.

На думку зарубіжних авторів, що займаються проблемою вивчення емоційного інтелекту, перераховані детерміновані рівнем розвитку емоційного інтелекту (ЕІ) особистості. Проблемі емоційного інтелекту особистості присвячені дослідження вітчизняних (І. Андрєєва [1], Г. Гарскова [3], М. Манойлова [7], М. Нгуен [8] та ін.) і зарубіжних вчених (Г. Бук [9], Дж. Майер, П. Салов [15], С. Стайн [9] та ін.), роботи яких зосереджені, головним чином, на визначенні самого феномена, його структури, описі значущості емоційного інтелекту як детермінанти успішної діяльності психологів, бізнес-лідерів і управлінців, але практично невивченим залишається ЕІ як професійно важлива якість психолога-практика.

Одним з актуальних завдань, що вирішуються зарубіжними дослідниками на сучасному етапі вивчення феномена емоційного інтелекту, стає можливість розвитку ЕІ як професійно важливої якості майбутніх психологів. Так, наприклад, К. Роджерс вказує на те, що емоційна взаємодія психолога і клієнта грає одну з головних ролей в процесі психологічного консультування [10]. У вітчизняній психології необхідність появи терміну «емоційний інтелект» була обумовлена розвитком досліджень в сфері емоцій і інтелекту, вивченням зв'язку ментального і афективного в структурі психічної діяльності, а також дослідженням емоційних здібностей. Так, в сучасній психологічній теорії та практиці широко вивчені такі особливості емоційної сфери особистості як емпатія, вразливість, емоційність і емоційна стійкість (Л. Аболін [14] та ін.).

Розвиток емоційного інтелекту у студентів-психологів бажано може передбачити ефективну кар'єру, надаючи студентам емоційні навички вже консолідовані для майбутньої психологічної діяльності направляючи їх на важливі аспекти професійної підготовки:

1. Розвиток кар'єри – володіючи здоровим менталітетом, справедливої і збалансованої оцінкою своїх дій і емоційних станів, використання знань, емоцій і їх соціального статусу;

2. Управлінські навички – навички володіння контролю, корекції і переконання, ефективного міжособистісного спілкування, вміль навички управління конфліктом і важких соціально-емоціональних ситуацій;

3. Навички співпраці і роботи в команді – володіння суспільної свідомості, колективної відповідальності, співпереживання, здатність до співпраці, активність і здатність будувати і підтримувати здорові відносини з іншими людьми. Ці напрямки безпосередньо впливають на особистість студентів, майбутніх психологів, спонукаючи їх бути більше «вкладником», а не «споживачем» компонентів емоційного інтелекту.

Актуальність розвитку емоційного інтелекту для студентів-психологів, є необхідним і спрямований на виявлення «сильних» і «вразливих» точок в процесі формування професійних навичок. Їх знання дозволять чіткіше сприйняття емоційного інтелекту профілювання особистості студентів, розробки та модернізації програм підготовки. Крім того, це допоможе залучити перспективи використання потенціалу і застосування стратегій розвитку емоційного інтелекту як важливий елемент в забезпеченні ефективності викладання, коригуючи їх відповідно до стандартів підготовки майбутніх психологів. У структурі емоційного інтелекту майбутнього психолога виділяють два аспекти: внутрішньо-особистісний і міжособистісний, або соціальний (іншими словами, здатність управляти собою і здатність керувати відносинами з учнями, батьками, колегами та іншими людьми). Перший аспект утворює наступні компоненти: усвідомлення своїх почуттів, самооцінка, впевненість в собі, відповідальність, терпимість, самоконтроль, активність, гнучкість, зацікавленість, відкритість новому досвіду, мотивація досягнення, оптимізм. У другій аспект входять такі компоненти, як комунікабельність, відкритість, емпатія, здатність враховувати і розвивати інтереси іншої людини, повага до людей, здатність адекватно оцінювати і прогнозувати міжособистісні відносини, вміння працювати в команді.

Р. Бар-Он виділив п'ять сфер компетентності, які можна ідентифікувати з п'ятьма компонентами емоційного інтелекту. Кожен з цих компонентів складається з декількох субкомпонентів: «пізнання себе (усвідомлення своїх емоцій, впевненість в собі, самоповага, самоактуалізація, незалежність), навички міжособистісного спілкування (емпатія, міжособистісні взаємини, соціальна відповідальність), здатність до адаптації (рішення проблем, зв'язок з реальністю, гнучкість), управління стресовими ситуаціями (стійкість до стресу, контроль за імпульсивністю), переважна настроїв (щастя, оптимізм)» (цит. за: Д.В.Люсін, 2004).

Д. Гоулман виділяє наступні складові емоційного інтелекту і пов'язані з ними особисті та соціальні навички:

1) Особистісні навички, які визначають, як ми управляємо собою. До них відносяться: емоційне самосвідомість, точна самооцінка, впевненість в собі, самоконтроль, відкритість, адаптивність, воля до перемоги, ініціативність, оптимізм;

2) Соціальні навички, які визначають, як ми управляємо нашими відносинами з людьми. До соціальним навичкам відносяться: соціальна чуйність, що включає в себе співпереживання, люб'язність, наснагу, вплив, допомога в самовдосконаленні, вміння врегулювати конфлікти, зміцнювати особисті взаємини, командна робота і співпраця (Д.Гоулман, 2008).

Таким чином, аналіз існуючих теоретичних концепцій дозволив зробити висновок, що становлення емоційного інтелекту обумовлено такими індивідуально-психологічними особливостями особистості, як емоційне самосвідомість, точна самооцінка, впевненість в собі, вміння контролювати емоції, відкритість, адаптивність, воля до перемоги, ініціативність, оптимізм, співпереживання, люб'язність, наснагу, вміння впливати на інших, прагнення до самовдосконалення, прагнення до саморозвитку, вміння врегулювати конфлікти і здатність до співпраці.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

2.1. Організація та методи дослідження

Нами було проведено дослідження з метою виявлення психологічних особливостей емоційного інтелекту у майбутніх психологів. Воно проходило в наступній послідовності.

На першому етапі ми позначили основні критерії, за якими буде відібрана вибірка. Виділені критерії: вік (від 18 до 24 років), рід занять – студент факультету психології. Також на першому етапі ми підбирали діагностичний інструментарій, за результатами якого описували особливості емоційного інтелекту у майбутніх психологів.

На другому етапі нашого дослідження ми провели, безпосередньо, діагностику наших респондентів, використовуючи вибрані методики. На третьому етапі ми аналізували отримані дані, використовували інтерпретаційний метод.

На четвертому, заключному, етапі, сформулювали і виділили отримані висновки з теоретичної та емпіричної частинам дослідження. Підвели підсумок нашого дослідження.

Характеристика вибірки.

На момент дослідження рецензенти перебували в процесі отримання освіти, були студентами вищих навчальних закладів. Дослідження проходили у формі опитування, який рецензенти проходили в інтернеті або особисто, по заздалегідь приготовленим нами матеріалами. Матеріал був з відкритими питаннями, з необмеженим обсягом відповіді рецензента, а також стандартизовані методики з формалізованими відповідями. Кожна методика

оцінювалася в балах, які потім підсумовувалися. Дослідження проходили юнаки і дівчата в період з січня по лютий 2021 року.

Проаналізувавши ряд тестів, ми вибрали найбільш надійні і інформативні методики, які відповідають запитам нашого дослідження.

Словник емоцій «Асоціативний вербальний тест»

Авторська методика Іванової Е.С. для визначення здатності вербалізувати емоційний досвід. Спрямована на зняття шару лексики, пов'язаної з компетенцією в емоційній сфері.

Інструкція: Напишіть всі назви емоцій і почуттів, які ви знаєте.

Час – 5 хвилин.

Оцінка проводиться за наступними критеріями:

- До 10 балів – низький рівень розвитку словника емоцій;
- 11-17 балів – середній рівень розвитку словника емоцій;
- 18-24 балів – високий рівень розвитку словника емоцій;
- Більше 25 балів – дуже високий рівень розвитку словника емоцій.

Методика «Тест лицьової експресії» Іванової Е.С для оцінки навичок сприйняття мімічних кодів емоцій. Стандартизована методика, що вивчає точність сприйняття лицьової експресії найбільш частотних емоцій. Методика складається з 14 фотографій із зображенням емоцій дівчини.

Інструкція: Подивіться уважно на фотографії і напишіть, що відчуває дівчина. Оцінка проводиться за наступними критеріями:

- 1-5 балів – низька точність сприйняття лицьової експресії;
- 6-9 балів – середня точність сприйняття лицьової експресії;
- Більше 10 балів – висока точність сприйняття лицьової експресії.

Тест емоційного інтелекту Д.В. Люсіна

Опитувальник емоційного інтелекту Люсіна – психодіагностична методика, заснована на самозвіті. Опитувальник включає в себе 50 тверджень, по відношенню до яких рецензент повинен висловити ступінь своєї згоди, використовуючи 4-бальну шкалу (зовсім не згоден; скоріше не згоден; скоріше згоден; повністю згоден). Ці твердження з'єднуються в п'ять

субшкал, які, в свою чергу, об'єднуються в чотири шкали більш загального порядку:

- Шкала МЕІ (міжособистісний емоційний інтелект);
- Шкала ВЕІ (внутрішньоособистісний емоційний інтелект);
- Шкала ПЕ (розуміння емоцій);
- Шкала УЕ (управління емоціями);
- Субшкала МП (розуміння чужих емоцій);
- Субшкала МУ (управління чужими емоціями);
- Субшкала ВП (розуміння своїх емоцій);
- Субшкала ВУ (управління своїми емоціями);
- Субшкала ВЕ (контроль експресії).

2.2. Результати дослідження

Найпомітніше відрізняються шкали ВП, ВЕ і МП. Більш високі показники у майбутніх психологів за цими шкалами говорять про здатність до усвідомлення своїх емоцій і краще розпізнавання їх. Більш розвинений контроль зовнішніх проявів своїх почуттів, а також здатність розуміння емоційного стану іншої людини. Більшість майбутніх психологів мають високий рівень внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту. Можливо, це пов'язано зі схильністю більше аналізувати свій емоційний стан і відслідковувати зміни. Вони більш вдумливі і уважні до емоційних змін, як власних, так і до змін навколишніх людей. Це пов'язано зі специфікою майбутньої професії.

В середньому рівень володіння словником емоцій не дуже високий у майбутніх психологів. Студенти володіють лише 35%, але ще 4% володіють словником на дуже високому рівні. Ми можемо зробити висновок, що в середньому майбутні психологи володіють запасом емоцій від 11 до 24 емотивів-номінативів: низький 28%, середній 22%, високий 50% (рис. 2.1.)

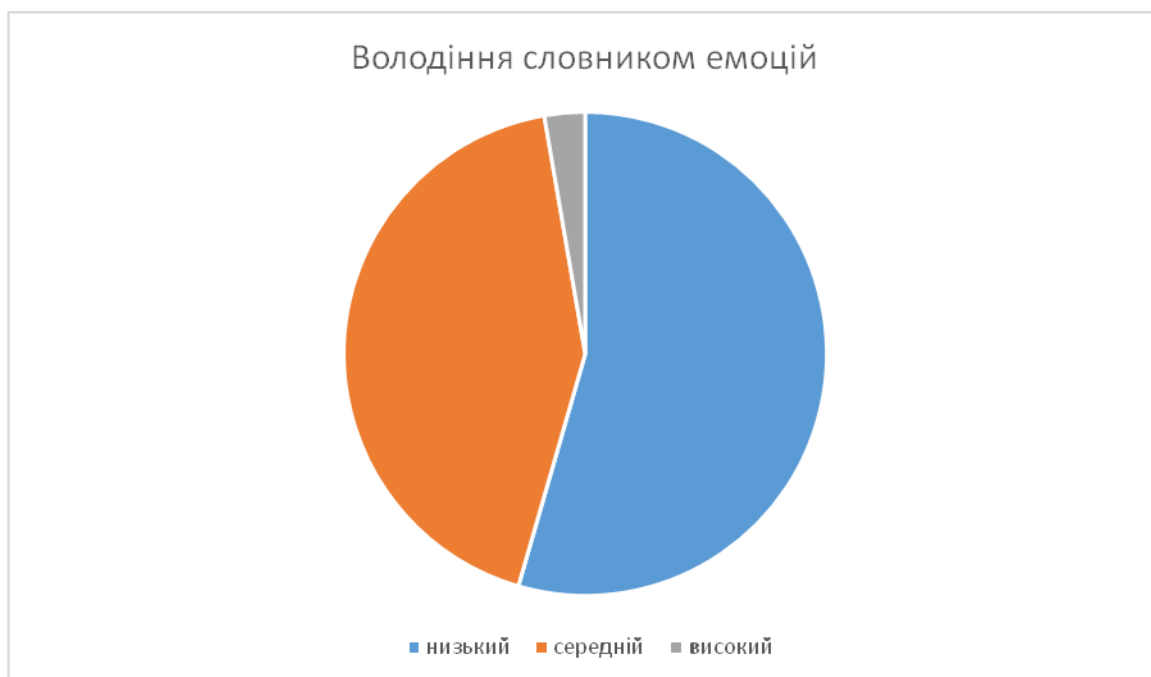

Рис. 2.1. Графічне зображення рівнів володіння словником емоцій

Ми бачимо середнє значення методики «Тест Впізнання». Майбутні психологи мають високі показники рівня міжособистісного і внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту. Також, добре розпізнають емоції оточуючих людей.

Сильні зв'язки показують залежність здібностей розуміти і управляти чужими і власними емоціями і тим, як індивід проявляє себе в групі, а також, на скільки здатний відкрито спілкуватися. Складнощі в вербалізації своїх почуттів і емоцій можуть негативно відбитися на спробах вибудувати дружні відносини з людьми. Інша зв'язок говорить про залежність управління чужими емоціями і положення людини в групі. Якщо комунікативні та організаторські навички розвинені, то і складнощів з вербалізацією почуттів і емоцій не буде. В такому випадку зростають шанси побудувати взаємовигідні і міцні зв'язки. Узагальнюючи отримані дані, можемо зробити висновок, що у майбутніх психологів сфери емоційного інтелекту працюють цілісно, тобто зростання одного показника позитивно позначається на інших.

Тест емоційного інтелекту Д.В. Люсіна

За результатами методики «Опитувальник емоційного інтелекту» (Д.В. Люсін) проведено розподіл по групах з дуже низьким, низьким, середнім, високим і дуже високим значенням внутрішньо-особистісного і міжособистісного емоційного інтелекту. В ході тестування за показником внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту майбутніх психологів отримані наступні результати: 6 (15,38%) студента входять в групу з дуже низьким значенням, 7 (17,95%) студентів входять в групу з низьким значенням, 7 (17,95%) студентів – у групу із середнім значенням, 14 (35,90%) студентів – у групу з високим значенням, 5 (12,82%) студентів – у групу з дуже високим значенням показника внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту (рис. 2.2.).

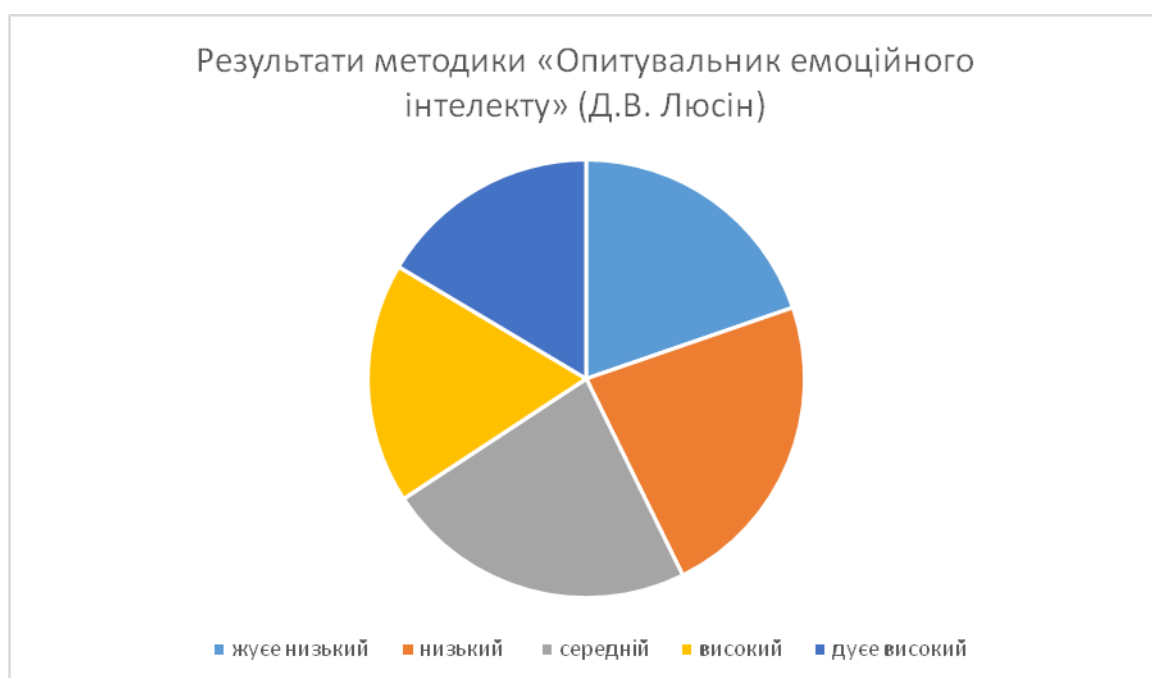

Рис. 2.2. Результати методики «Опитувальник емоційного інтелекту» (Д.В. Люсін)

Можна припустити, що в процесі навчально-професійної діяльності відбувається незначне зниження значення показника за рахунок зниження високого і зростання низького значень. Отримані результати дозволяють припустити, що в процесі навчально-професійної діяльності відбувається незначне збільшення значення показника внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту за рахунок скорочення його найнижчого значення і збільшення середнього і високого значень.

За результатами методики «Словник емоцій і почуттів» (Є. Іванова) проведено розподіл по групах з низьким, середнім, високим і дуже високим обсягом активного словника емоцій. В ході тестування майбутніх психологів: 3 (7,96%) студента входять в групу з низьким обсягом, 14 (35,90%) студентів – у групу із середнім об'ємом, 16 (41,03%) студентів – в групу з високим обсягом, 6 (15,38%) студентів – у групу з дуже високим обсягом активного словника емоцій (рис. 2.3.).

Рис. 2.3. Результати методики «Словник емоцій і почуттів» (Є. Іванова)

Отримані результати дозволяють припустити, що в процесі навчально-професійної діяльності у майбутніх психологів відбувається зниження здатності вербалізувати емоції, що підтверджується зниженням середнього і високого і зростанням низького обсягів активного словника емоцій.

Вважаємо, що за результатами проведених досліджень, можна зазначити, що вибір професії типу «людина-людина» ґрунтується на емоційному інтелекті як соціальної компетентності, включаючи рівні від середнього і вище. Студенти, які навчаються за психологічними спеціальностями, мають високий рівень значень внутрішньо-особистісного емоційного інтелекту, середнім і високим рівнем значень міжособистісного емоційного інтелекту, середнім і високим обсягом активного словника емоцій, і низьким значенням точності впізнання лицьовій експресії.

Таким чином, можна зробити висновок, що існують вікові відмінності таких компонентів емоційного інтелекту як управління чужими емоціями, обсяг активного словника емоцій і точність впізнання лицьовій експресії в групах майбутніх психологів.

ВИСНОВКИ

Емоційний інтелект розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка так само може спостерігати за власними емоціями та емоціями інших людей, диференціювати їх і використовувати отриману інформацію для управління мисленням і діями – своїми і чужими. В цілому, емоційний інтелект не несе в собі загальне уявлення про саму особу, а використовує емоційний стан людини і емоції інших людей для регуляції поведінки. Таким чином, на здатність розуміти і керувати власними емоціями та емоціями інших людей безпосередньо впливає рівень розвитку емоційного інтелекту, і чим він буде вище, тим вище буде здатність до розуміння. Також, високий рівень емоційного впливатиме на здатність керувати емоційною сферою, що призведе до підвищення рівня адаптивності та ефективності в спілкуванні. Емоційний інтелект спрямований на внутрішній світ і його зв'язок з поведінку індивіда і взаємодією з реальністю. Виділяють чотири компоненти, які складають структуру емоційного інтелекту. Ці компоненти об'єднуються в ієрархію, рівні якої, за припущенням авторів, освоюються в онтогенезі послідовно. Ідентифікація емоцій. Включає в себе ряд пов'язаних між собою здібностей, таких, як сприйняття емоцій (здатність помітити сам факт наявності емоції), їх ідентифікація, адекватне вираження, розрізнення справжніх емоцій і їх імітації. Використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності. Включає в себе здатність використовувати емоції для спрямування уваги на важливі події, викликати емоції, які сприяють вирішенню завдань (наприклад, використовувати гарний настрій для породження творчих ідей), використовувати коливання настрою як засіб аналізу різних точок зору на проблему.

У структурі емоційного інтелекту майбутнього психолога виділяють два аспекти: внутрішньо-особистісний і міжособистісний, або соціальний (іншими словами, здатність керувати собою і здатність керувати відносинами з учнями, батьками, колегами та іншими людьми). Перший аспект утворює

наступні компоненти: усвідомлення своїх почуттів, самооцінка, впевненість в собі, відповідальність, терпимість, самоконтроль, активність, гнучкість, зацікавленість, відкритість новому досвіду, мотивація досягнення, оптимізм. У другій аспект входять такі компоненти, як комунікабельність, відкритість, емпатія, здатність враховувати і розвивати інтереси іншої людини, повага до людей, здатність адекватно оцінювати і прогнозувати міжособистісні відносини, вміння працювати в команді.

Нами було проведено дослідження, з метою виявити психологічні особливості емоційного інтелекту у майбутніх психологів. Воно проходило в наступній послідовності. На першому етапі ми позначили основні критерії, за якими буде відібрана вибірка. Виділені критерії: вік (від 18 до 24 років), рід занять – студентів факультету історії психології та соціології. Також, на першому етапі ми підбирали діагностичний інструментарій, за результатами якого описували особливості емоційного інтелекту у майбутніх психологів. На другому етапі нашого дослідження ми провели, безпосередньо, діагностику наших респондентів, використовуючи вибрані методики. На третьому етапі ми аналізували отримані дані, використовували інтерпретаційний метод. На третьому, заключному, етапі, сформулювали і виділили отримані висновки з теоретичної та емпіричної частинам дослідження. Підвели підсумок нашого дослідження. Можна зазначити з моделі Д.В. Люсіна, що емоційний інтелект проявляється як внутрішньо-особистісний і міжособистісний. Іншими словами, здатність до розуміння і управління емоціями тісно пов'язана із загальною спрямованістю особистості. Ми розглянули особливості емоційного майбутніх психологів. Період юності характеризується деякою емоційною сенситивністю. У цей час для індивіда нормально відчувати переживання по відношенню до конкретних людей або подій, відбувається формування узагальнених почуттів, на зразок почуття прекрасного або трагічного. Такі зміни свідчать вже про наявність більш-менш стійкого світогляду особистості. У цей час у

молодих людей формується емоційна спрямованість, яка буде фундаментом емоційності в більш зрілому віці, основою емоційної культури.

За результатами описової статистики ми виявили, що рівень міжособистісного і внутрішньо-особистісного інтелекту досить розвинений у майбутніх психологів. Вони усвідомлюють власні емоції, диференціюють їх і контролюють, добре розпізнають емоції і почуття оточуючих. Чим краще студенти розуміють власні емоції і емоції інших людей, тим краще вони їх контролюють. Сильний зв'язок між внутрішньо-особистісним і міжособистісним розумінням говорить про те, що від рівня усвідомлення власних емоцій залежить те, на скільки добре студенти будуть розуміти іншу людину. Чим точніше буде розуміння співрозмовника і його почуттів, тим легше буде вибудовувати з ним взаємовигідні відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амплєєва О. М. Взаємозв'язок емоційного інтелекту з різними напрямками практичної психології. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 2 (1). С. 145–149.
2. Амплєєва О. М. Емоційний інтелект в структурі професійної діяльності психолога : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Одеса, 2013. 20 с.
3. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика : монографія. Донецьк : Вид. ДНУ, 2006. 336 с.
4. Байсара Л. І. Множинність прояву видів інтелекту. Донецьк : РВВ ДНУ, 2010. 96 с.
5. Бантишева О. О. Психологічні особливості емоційного інтелекту осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2017. 20 с.
6. Барретт Л. Ф. Як народжуються емоції : Таємне життя мозку / пер. з англ. Я. Лебеденка. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 480 с. 31.
7. Батраченко І. Г. Основи психологічної теорії антиципації : монографія. Донецьк : Вид. ДНУ, 2012. 252 с.
8. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2008. С. 20–23.
9. Біблер В. Діалог культур. Київ : Дух і Літера, 2018. 368 с.
10. Бреус Ю. В. Емоційний інтелект як чинник професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 20 с.
11. Буркало Н. І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Психологічний часопис*. 2019. Вип. 7. Т. 5. С. 34–49.
12. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку : монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2005. 308 с.

13. Войціх І. В. Формування емоційної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2017. 20 с.
14. Дерев'янка С. П. Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук. К., 2009. 20 с.
15. Діомідова Н. Ю. Психологічні особливості емоційного інтелекту й емоційної креативності студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2015. Вип. 2. Т. 1. С. 146–151
16. Єфіменко С. Визначення поняття інтелекту у різних концепціях психолого-педагогічних досліджень. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121 (2). С. 90–95.
17. Жигайло Н., Стасюк М. Роль емоційного інтелекту в процесі професійної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. Вип. 4. С. 87–97.
18. Журавльова Л. П. Особливості емоційного інтелекту особистості, яка схильна до ризику. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2019. Вип. 60. С. 112–125.
19. Журавльова М. О. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2014. 22 с.
20. Забаровська С. М. Програма тренінгу емоційної компетентності для практичних психологів. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. Вип. 9. С. 47–59
21. Зарицька В. В. Необхідність розвитку емоційного інтелекту особистості в процесі її підготовки до професійної діяльності // *Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія*. 2010. Т. 15. Вип. 16. С. 13–24.

22. Ічанська О. М., Закревська А. І. Емоційний інтелект та емпатія як ресурси професійної підготовки студентів-психологів. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 9 (2). С. 272–276.
23. Карпенко Є. В. Аксиологічний вимір емоційного інтелекту. Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи : зб. наук. матеріалів IV міжнарод. наук.-практ. конф. до 105-річчя Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка і 100-річчя фізико-математичного факультету, м. Полтава, 22 травня 2019 р. Полтава, 2019. С. 79–81.
24. Кас'янова С. Б. Роль емоційного інтелекту в розвитку лідерських якостей особистості. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 31. С. 118–130.
25. Коврига Н.В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: автореф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 К., 2003. 20 с.
26. Кулик Н. А., Гільова Л. Л. Емоційний інтелект: аналіз сучасних західних досліджень. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 39. С. 79–90.
27. Люсин Д. В. Современные представления об эмоциональном интеллекте // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М. : Ин-т психологии РАН, 2004. С. 29–36.
28. Лящ О. П. Генеза емоційного інтелекту в юнацькому віці : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 444 с.
29. Мельничук О. Професійний інтелект як проблема психології. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2015. Вип. 1 (2). С. 95–99.
30. Милославська О.В. Емоційний інтелект як складова комунікативної компетентності студентів: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Х., 2011. 190 с.
31. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. // *Постметодика*, 2010. № 6 (97). С. 2-15.

32. Москалець В. Сутність інтелекту, мислення, мовлення, свідомості як психофункціональних данностей. *Психологія і суспільство*. 2014. Вип. 4 (58). С. 114–131.
33. Носенко Е. Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. К. : Вища школа, 2003. 126 с.
34. Параскевова К. Г. Емоційний інтелект як чинник регуляції емоційно-мотиваційної сфери особистості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Харків, 2015. 17 с.
35. Пашко Т.А. Емоційний інтелект як складова професійної компетентності керівника // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. – 2008. № 21 (45). С. 161-167.
36. Ракітянська Л. М. Становлення та розвиток поняття «емоційний інтелект»: історико-філософський аналіз. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 3-4. С. 36–42.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Додаток 1

Я, Корасенко Анна Валентинівна
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, УСВІДОМЛЮЮ, що академічна добросесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної добросесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання,
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не піддроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символики університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної добросесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної добросесності.

04.03.20
(дата)

Керр
(підпис)

Анна Корасенко
(ім'я, прізвище)